

3. Костюкевич В. М. Теоретичні та методичні основи моделювання тренувального процесу спортсменів ігрових видів спорту. – автореферат Дис. д-ра наук 24.00.01 – Київ - 2012. – 44 с.
4. Планирование учебно-тренировочного процесса футболистов.- К. : ФУ. Центр Лицензирования, 2008, 104 с.
5. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник для студ. высш. учеб. заведений физ. воспитания и спорта. К.: Олимпийская литература, 2015, 808 с.
6. Ніколаєнко В. В., Байрачний О.В. Стан підготовки футбольного резерву в Україні //Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – №2. – С. 32-36.
7. Sasso E. Football coach / E. Sasso. - Moscow: Olympia Press, 2003. - 197 p.
8. Селуянов В.Н., Сарсания С.К., Сарсания К.С. Адаптация организма футболистов к соревновательной и тренировочной деятельности. - М.: Принт-центр, 2003. - 91 с.
9. MacRae HS, Mefferd KM. Dietary antioxidant supplementation combined with quercetin improves cycling time trial performance. Int J Sport Nutr Exerc Metab. 2006 Aug;16(4):405-19.
10. Hargreaves, M. Carbohydrates and lipid requirements of soccer. In: L'alimentation du Footballeur. Zurich:Mars Incorporated,1994.
11. Melnik Ye.V. Actual problems of athletes' psychological preparation / Ye.V. Melnik, Ye.V. Silich // Sports psychologist. - 2009. - N 1 (16). - P 51-54.

Ткаченко С. М.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ЗМІСТ ПРОГРАМНОГО МАТЕРІАЛУ З ФУТБОЛУ ДЛЯ ДІВЧАТ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розкрито особливості організації уроків футболу з дівчатами середнього шкільного віку. Запропоновано зміст програмного матеріалу з футболу, що складається з теоретичного матеріалу, спеціальної фізичної підготовки, техніко-тактичної та психологічної підготовки. На основі аналізу наукової літератури доведено, що недостатньо дослідженими є питання раціонального рухового режиму дівчат середнього шкільного віку на уроках футболу, добору оптимальної кількості засобів фізичного виховання та методів з урахуванням їх типологічних ознак. Заняття на основі запровадженої в процес фізичного виховання дівчат середнього шкільного віку розробленого програмного матеріалу дали змогу виявити зацікавленість школярок уроками фізичної культури з футболу, підвищення їх рухової активності, нормалізацію психофізіологічного стану, підвищення продуктивності навчання.

Ключові слова: фізична культура, футбол, підлітки, фізична підготовка, рухові якості.

Ткаченко С. Н. Содержание программного материала по футболу для девочек среднего школьного возраста. В статье раскрыты особенности организации уроков футбола с девочками среднего школьного возраста. Предложено содержание программного материала по футболу, которое состоит из теоретического материала, специальной физической подготовки, технико-тактической и психологической подготовки. На основе анализа научной литературы доказано, что недостаточно исследованными являются вопросы рационального двигательного режима девочек среднего школьного возраста на уроках футбола, подбора оптимального количества средств физического воспитания и методов с учетом их типологических признаков. Занятия на основе внедренной в процесс физического воспитания девушек среднего школьного возраста разработанного программного материала позволили выявить заинтересованность школьниц уроками физической культуры по футболу, повышение их двигательной активности, нормализацию психофизиологического состояния, повышения продуктивности обучения.

Ключевые слова: физическая культура, футбол, подростки, физическая подготовка, двигательные качества.

Tkachenko S. A table of contents of programmatic material is from football for the girls of middle school age. In the article the features of organization of lessons of football are exposed with the girls of middle school age. Maintenance of programmatic material offers from football, that consists of theoretical material, special physical preparation, technic-tactic and psychological preparation. Certainly, that in modern scientific literature woman football is examined not only as means of physical preparation, mastering of technical and tactical side of this game but also increase of mental capacity, removal of tiredness that arises up during educational. Football forms such positive skills and character traits, as ability to subordinate the personal interests to interests of collective, class, command, mutual help, activity, sense of responsibility and others like that. The systematic engaging in football carry out all-round influence on the organism of schoolchildren, promote the general level of their motive activity, perfect functional activity of organism, providing correct physical development, and engaging in football is outdoors given a high tempered effect. It is well-proven on the basis of analysis of scientific literature, that investigational not enough are questions of the rational motive mode of girls of middle school age on the lessons of football, selection of optimal amount of facilities of P.E and methods taking into account their typology signs. Employments on the basis of entered in the process of P.E of girls of middle school age of the worked out programmatic material gave an opportunity to show the personal interest of schoolgirls the lessons of physical culture from football, increase of them motive activity, normalization of the psychofiziologic state, increase of the productivity of studies.

Key words: physical culture, football, teenagers, physical preparation, motive qualities.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими чи практичними завданнями. Сучасна система фізичної культури та спорту характеризується зниженням інтересу школярів до занять фізичними вправами, у тому числі занять футболом. Тому виникає необхідність пошуку нових підходів до організації фізичного виховання дітей у школі. Дослідники відзначають серйозну відмінність фізичних та антропометричних показників у підлітків, особливо у дівчат. Враховуючи оздоровчу спрямованість занять

фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах, існує необхідність застосування диференційованого підходу на уроках фізичної культури футболу з дівчатами середнього шкільного віку. У процесі дослідження нами розроблено зміст програмного матеріалу для дівчат 13–14 років з футболу, що передбачав теоретичний матеріал, спеціальну фізичну підготовку, техніко-тактичну та психологічну підготовку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині здійснюється пошук нових форм і методів, які сприяють розвитку рухових якостей та зміцненню здоров'я дітей шкільного віку засобами футболу (А. Васильчук [1], Р. Ярій), нових методичних підходів до програмування змісту занять футболом оздоровчого характеру (В. Романюк), розробки вимог до рівня загальної, функціональної та спеціальної підготовленості юних футболістів (О. Шамардін [5], А. Стула [6]). Також науковці відмічають необхідність вирішення завдань щодо формування системи безперервної футбольної освіти юних футболістів (В. Шаленко, М. Lowes, Р. Tranter [7], N. Bova, Y. Usakovsky [8]). За останні десятиліття в науковій літературі з'явилися дослідження, присвячені використанню інноваційних (А. Бойченко, 2014) та інформаційних технологій на уроках футболу в школі (А. Васильчук, С. Дмор), процесу керування навчально-тренувальним процесом професійних футболістів (С. Журід, Г. Лисенчук, S. Yildiz [10]), підвищенню рівня техніко-тактичної підготовленості футболістів середнього шкільного віку (В. Мулик, П. Перепелиця), формуванню рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки (В. Шаленко), розробці організаційно-методичного забезпечення гурткових занять із футболу зі школярами (Н. Wein [9], О. Томенко). Отже, як показує аналіз наукових досліджень з проблеми дослідження, більшість наукових розвідок присвячені загальним аспектам організації занять зі школярами на уроках фізичної культури з футболу, у процесі позанавчальної діяльності, а також розкривають специфічні риси роботи з професійними юнацькими командами.

Метою роботи є обґрунтування змісту програмного матеріалу з футболу для дівчат середнього шкільного віку.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел, педагогічні методи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині в загальноосвітніх навчальних закладах навчальні заняття з футболу проводяться за навчальною програмою з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 2009 року для 5–9 класів (автори Д. Деменков, С. Дятленко, Н. Кравченко, Т. Круцевич, О. Лакіза, І. Турчик, С. Чешейко) [3]. Авторами змістового модулю «Футбол» є В. Деменков та Є. Столітенко.

Програма характеризується спрямованістю на реалізацію принципу варіативності, який передбачає планування навчального матеріалу відповідно до віково-статевих особливостей учнів, їхніх інтересів. Відповідно до програми у 6 класі передбачається вивчення таких варіативних модулів – футбол (2 рік вивчення), волейбол (2 рік вивчення), плавання (2 рік вивчення), легку атлетику (2 рік вивчення) та бадмінтон (1 рік вивчення), а у 7 класі – футбол (3 рік вивчення), легку атлетику (3 рік вивчення), плавання (3 рік вивчення) та бадмінтон (2 рік вивчення). Відповідно до програми основною формою організації навчально-виховного процесу з фізичної культури в загальноосвітньому навчальному закладі є урок. Однією з головних вимог до сучасного уроку фізичної культури, як наголошують автори програми, є забезпечення диференційованого підходу до організації навчального процесу з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості та статі учнів, урахування мотивів та інтересів учнів до заняття фізичними вправами. Це підтверджує важливість та актуальність нашого дослідження.

Важливим моментом навчальної програми з фізичної культури є те, що всіх учнів протягом навчального року автори пропонують розподіляти за станом здоров'я на медичні групи. Це також варто враховувати при розробці диференційованого підходу на уроках фізичної культури та на уроках з футболу. У програмі зазначається, що основний зміст модуля «Футбол» формує через навчання означеному виду спорту стійкий інтерес школярів до занять фізичною культурою зокрема та здорового способу життя взагалі. Автори наголошують на тому, що під час побудови навчального процесу варто використовувати різноманітні дидактичні методи, враховуючи вікові та статеві особливості учнів, матеріалу, що вивчається, а також наявні матеріальні можливості школи. Важливим є те, що при вивченні модуля «Футбол» з дівчатами, як зазначається в програмі, необхідно враховувати особливості будови їхнього організму, фізіологічні процеси, які у них відбуваються, тому доцільно проводити вивчення матеріалу диференційовано, а ігри – окремо з дівчатами та хлопцями.

Проте, у програмі з футболу диференційовано лише навчальні нормативи – окремо для хлопців та дівчат, а також з різними рівнями компетентностей – низьким, середнім, достатнім та високим. Це такі навчальні нормативи – для учнів 6 класу – 5 ударів по нерухомому м'ячу на точність одним із вивчених способів у гандбольні або задану половину футбольних воріт з відстані 7 м, 4 передачі м'яча з місця на точність партнеру одним із вивчених способів з відстані 7 м; для учнів 7 класу – 5 ударів по нерухомому м'ячу на точність одним із вивчених способів у гандбольні або задану половину футбольних воріт з відстані 11 м, 4 спроби ведення м'яча одним із вивчених способів на швидкості. Таким чином, індивідуальні вікові особливості та особливості розвитку організму дівчат у підлітковому віці в програмі не враховано. Основна увага зосереджена на розвитку фізичних якостей. Якщо детально проглянути зміст програмного матеріалу з футболу з учнями 6 та 7 класів, як для дівчаток, так і для хлопчиків, то варто відзначити, що диференційований підхід застосовується для вправ із зупинки м'яча за віково-статевим критерієм. Зокрема, вправи для зупинки м'яча стегном та грудьми передбачено тільки для хлопців, оскільки дівчаткам у такому віці виконувати такі вправи суворо не рекомендується. Навчальна програма з футболу для учнів середнього шкільного віку, як для дівчаток, так і для хлопчиків, передбачає такі види підготовки: теоретичну частину, спеціальну фізичну та техніко-тактичну підготовку. Зокрема, характеризуючи зміст теоретичного матеріалу, то його наповнення цілком відповідає віку та статі учнів. Як для хлопчиків, так і для дівчаток цікавими стануть такі теми, які передбачені навчальною програмою, як «Витоки українського футболу», «Видатні футболісти України», «Дитячо-юнацький та професіональний футбол в Україні» (для учнів 6 класу), «Історія українського футболу», «Медичний контроль і самоконтроль юного футболіста», «Профілактика травматизму під час занять футболом» (для учнів 7 класу). Проте, на нашу думку наведені теми цікавіші для хлопців. Для дівчат цікавішими були б теми, що стосуються розвитку жіночого футболу, важливості та необхідності занять фізичною культурою для дівчаток у підлітковому віці. Психофізіологічні особливості дівчат середнього шкільного віку також у програмі не враховано.

Спеціальна фізична підготовка спрямована на розвиток таких якостей, як швидкість, спритність, координація рухів, швидкість реакції. Такі вправи більше підходять для хлопчиків. Зокрема це стосується рухливих ігор на уроках з футболу. Проте,

вважаємо, що доцільно було б для дівчаток підбирати ще й такі рухові ігри, які б сприяли вихованню спостережливості, стриманості, зосередженості, вдосконаленню властивостей уваги, пам'яті та таких якостей як витримка, лідерство та організованість. Фізична підготовка спрямована на розвиток таких фізичних якостей, як швидкість, спритність, координація рухів, сила. Проте, у дівчаток, на відміну від хлопчиків, такі якості розвинуті менше. Тому, вважаємо, що значну увагу на уроках з футболу з дівчатами потрібно зосереджувати на вправи для формування правильної постави, підтримку оптимальної маси тіла. Враховуючи вищесказане наголосимо, що зміст навчальної програма з фізичної культури на уроках футболу потребує удосконалення та перегляду в деяких її аспектах, що зазначені вище.

Розробляючи зміст програмного матеріалу з футболу з дівчатами середнього віку на основі диференційованого підходу використали навчальну програму з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів (5–9 класи) [3] та результати проведеного експерименту. Розглянемо зміст програмного матеріалу з футболу з дівчатами 6–7 класу, розроблений та апробований нами в ході експериментального дослідження.

Програмою експерименту передбачалися такі види підготовки дівчат на уроках фізичної культури з футболу:

1. Теоретична підготовка.
2. Спеціальна фізична підготовка.
3. Техніко-тактична підготовка.
4. Психологічна підготовка.

Розглянемо детальніше кожен із розділів навчального матеріалу.

1. Теоретична підготовка.

Тема 1. Історія розвитку жіночого футболу в світі.

Тема 2. Відомі жінки-футболістки.

Тема 3. Жіночий футбол в Україні та перспективи його розвитку.

Тема 4. Значення та роль фізичної культури в житті жінки.

Тема 5. Необхідність занять фізичною культурою та спортом у підлітковому віці.

Тема 6. Правильна організація режиму дня дівчинки-підлітка.

Тема 7. Фізична культура та здоровий спосіб життя як запорука особистісного та професійного успіху людини.

Тема 8. Рекреація в житті підлітка. Цікаві місця для проведення активного відпочинку в місті.

Тема 9. Гігієна фізичної культури та спорту. Особиста гігієна дівчинки підліткового віку. Раціональне харчування.

Загартування.

2. Спеціальна фізична підготовка.

Загальнорозвивальні вправи без предметів. Ходьба з рухами руками. Ходьба на носках. Біг на місці. Малі і великі кола руками. Нахили вперед, а також махи ногами. Віджимання. Планка. Присідання. Випади вперед. Підтягування колін до грудної клітки з положення лежачи. Вправи з м'ячем.

Акробатичні вправи. Перекати вперед, назад, в сторони. Місток. Стійка на лопатках.

Рухливі ігри:

1. Гра для розвитку швидкості реакції, спритності, швидкості, удосконалення навичок попадання в ціль, ловіння та кидання м'яча «Захист фортеці» [2].

2. Гра для розвитку швидкості, спритності, швидкості реакції «Вільне місце» [2].

3. Гра для розвитку швидкості, спритності та властивостей уваги, удосконалення навичок володіння м'ячем «Наввипередки з м'ячем» [2].

4. Гра для удосконалення навичок ловіння та передачі м'яча, розвитку швидкості реакції «Не давай м'яча ведучому» [2].

5. Гра для розвитку уваги та удосконалення навичок володіння м'ячем «М'яч на підлозі» [2].

6. Гра для розвитку швидкості реакції, спритності, уваги та зосередженості «Шишки, жолуді, горіхи» [2].

7. Гра для сприяння розвитку швидкісно-силових якостей «Стрибок за стрибком».

Спеціальні вправи з м'ячем для розвитку гнучкості, спритності, сили, швидкості, формування правильної постави.

Вправи для розвитку гнучкості:

1. Відведення рук у кроці назад, у руках м'яч.

2. Нахили вперед із положення сидячи з м'ячем у витягнутих руках.

Вправи для розвитку спритності:

1. Біг між фішками з м'ячем, який потрібно відбивати від підлоги, землі.

2. Кидок м'яча на точність у квадрат чи коло, що намальовані на стіні (з відстані 3, 4 чи 5 метрів).

3. Метання чи кидання п'яти м'ячів із максимальною швидкістю (м'ячі біля ніг) у ціль лівою рукою знизу па відстань 3 метри.

4. Метання м'яча в ціль із вихідного положення сидячи на підлозі, стільці, гімнастичній лаві (відстань до цілі 2, 3, 4 метри).

5. Стрибки на двох, одній нозі через набивні м'ячі (відстань 10–12 метрів), тримаючи в руках м'яч.

Вправи для розвитку сили:

1. Із вихідного положення – набивний м'яч у руках над головою – кидок об стіну чи іншу перешкоду з відстані 3–4 метри.

2. Лежачи на підлозі, захопити набивний м'яч двома ногами: підняття і опускання прямих ніг з набивним м'ячем.

3. Повороти в сторони з м'ячем у витягнутих руках.

Вправи для розвитку швидкості:

1. Ловити падаючий м'яч за командою партнера.

2. Біг через набивні м'ячі на відстані 5, 10, 15, 20 метрів.

3. Передача м'яча в парах сидячи-лежачи.
4. Передачі м'яча в трійках зі зміною місць (передачі виконуються вперед по прямій лінії).
5. Передачі м'яча в парах зі зміною місць (передачі виконуються вперед по прямій лінії і впоперек).
6. Передачі м'яча в парах зі зміною місць (передачі косі, прямі – вперед).

Вправи для формування правильної постави:

1. Лежачи на спині м'яч тримати в прямих руках за головою. Одночасні згинання та розгинання ступней.
2. Лежачи на спині м'яч між носками ніг, руки вздовж тулуба. Підняти прямі ноги з м'ячем вгору, притискуючи плечі, лопатки і сідниці до підлоги. Опустити ноги з м'ячем у вихідне положення.
3. Лежачи на спині м'яч тримати в прямих руках за головою. Повільно підняти обидві ноги за голову, торкнутися носками ніг м'яча.
4. Лежачи на животі попарно один напроти одного. В одного м'яч в зігнутих руках перед собою. Перекачування його партнеру і ловіння, зберігаючи підняте положення голови і плечей.
5. М'яч в руках. Підняти руки вгору і, ставши на носки, зробити глибокий вдих. Опуститися на всю ступню, м'яч грудьми притиснути до колін.

3. Техніко-тактична підготовка.

Для техніко-тактичної підготовки дівчат середнього шкільного віку пропонуємо такі види діяльності:

1. *Удари по м'ячу ногою:* удар зовнішньою частиною підйому по нерухомому м'ячу; удари середньою та внутрішньою частинами підйому по м'ячу, що котиться; удари в русі, удари на точність.

У навчальній програмі [3] запропоновано такі вправи: удари зовнішньою частиною підйому; удар внутрішньою стороною стопи; удари в русі; удари на точність; удари середньою частиною підйому; удари різними способами; удари на точність і дальність.

2. *Прийом, зупинка м'яча:* зупинки м'яча внутрішньою стороною ноги.

У навчальній програмі [3] запропоновано тільки вправи для зупинки м'яча, а саме: зупинка внутрішньою стороною стопи; зупинки м'яча підошвою, стегном та грудьми (для хлопців); зупинка внутрішньою частиною підйому.

3. *Фінти.* Фінти в умовах виконання ігрових вправ – «відходом», «ударом», «зупинкою» в умовах виконання ігрових вправ.

У навчальній програмі [3] запропоновано фінти «відходом», «ударом», «зупинкою», в умовах ігрових вправ, «випадом» і «перенесенням ноги через м'яч»; фінт «ударом ногою» з прибиранням м'яча під себе.

4. *Способи ведення м'яча:* ведення м'яча середньою частиною підйому.

У навчальній програмі [3] запропоновано такі способи ведення м'яча: вдосконалення способів ведення м'яча, вивчених у попередньому році – ведення м'яча середньою, внутрішньою та зовнішньою частинами підйому.

5. *Пересування:* біг спиною вперед, перехресний, приставний біг.

У навчальній програмі [3] не запропоновано способів пересування.

6. *Відбирання м'яча:* атакуючи суперника спереду, збоку, ззаду (маневрування на полі; «відкривання» для прийому м'яча, відволікання суперника).

У навчальній програмі [3] запропоновано такі способи відбирання м'яча: вивчені прийоми, атакуючи суперника спереду, збоку, ззаду; відбирання м'яча під час двобою із суперником; атакуючи суперника в умовах виконання ігрових вправ.

7. *Вкидання м'яча через бічну лінію.*

У навчальній програмі [3] запропоновано такі способи вкидання м'яча: з місця і після розбігу та з різних положень.

8. *Техніка гри воротаря:* ловіння м'яча збоку; гра на виході; відбивання м'яча однією та двома руками, кидки м'яча, вибір правильної позиції у воротах під час виконання різних ударів.

У навчальній програмі [3] запропоновано такі способи гри воротаря: кидки м'яча рукою; ловіння, відбивання, переведення м'яча без падіння; вибір місця у штрафному майданчику під час ловіння м'яча на виході; розіграш удару від своєї воріт; введення м'яча у гру партнеру, який відкривається.

9. *Жонгливання м'ячем:* жонгливання м'ячем ногою, стегном, головою.

У навчальній програмі [3] запропоновано такі способи жонгливання м'ячем: ногою, стегном, головою. Причому, ці вправи призначені як для хлопців, так і для дівчат.

Ми не врахували такі види підготовки, передбачені навчальною програмою [3]: удари головою по м'ячу зменшеної ваги: удари по м'ячу середньою частиною лоба; індивідуальні дії в нападі: маневрування на полі; вміння раціонально використовувати вивчені технічні прийоми; групові дії в нападі: взаємодія з партнерами під час організації атаки; індивідуальні дії в захисті: вибір моменту і способу дії для перехоплення м'яча; вдосконалення «закривання»; уміння протидіяти передачі, веденню та удару по воротах; групові дії в захисті: вибір позиції; уміння взаємодіяти в обороні при рівному співвідношенні сил із суперником і за чисельної переваги суперника; пересування: поєднання прийомів пересування з технікою володіння м'ячем.

4. **Психологічна підготовка.** В організації частині уроку у процесі загальної фізичної та техніко-тактичної підготовки дівчата шикувалися в колони по три за рівнями морфофункціонального розвитку – низьким, середнім та високим.

Бесіди з ученицями на теми: «Позитивний вплив занять фізичною культурою на організм дівчинки-підлітка», «Що я хотіла б удосконалити в уроці з фізичної культури взагалі та з футболу зокрема», «Чому мені подобається (не подобається) займатися фізичною культурою / футболом?». Проведення *анкетування* з ученицями стосовно визначення їх інтересів та мотивів до занять фізичною культурою та футболом.

Сюжетно-рольові ігри на уроці. 1. «Передай м'яч іншому». Дівчина бере в руки м'яч і, наприклад, загадує іншій дівчинці зробити вправу з м'ячем, а потім передати м'яч наступній дівчині. «Передай бажання». Дівчина бере в руки м'яч і загадує вголос побажання «Яку користь для себе я б хотіла мати від уроків фізичної культури...» Потім передає м'яч іншій дівчині. *Проведення спортивних вікторин з тематики жіночого футболу. Відгадування кросвордів із теоретичних тем.*

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ. Популяризація сучасного футболу серед підлітків, особливо дівчат, є ефективним засобом їх всебічного фізичного розвитку. Різноманітність рухових навичок та ігрових дій у процесі занять футболом сприяє розвитку всіх фізичних якостей підлітка, а саме: сили, витривалості, швидкості, спритності в гармонійному поєднанні, а застосування вправ для дівчат сприяє також підвищенню їх мотивації до занять фізичною культурою взагалі. Також заняття футболом сприяють розвитку в підлітків таких якостей, як наполегливість, сміливість, рішучість, самовідданість, ініціативність, дисциплінованість.

Перспективним напрямком досліджень з означеної проблеми є наукове обґрунтування диференційованого підходу в процесі секційних занять з футболу з дівчатами старшого шкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильчук А. Г. Формування технології першого рівня навчання елементів техніки гри з футболу в загальноосвітній школі / А. Г. Васильчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту. – 2009. – № 2. – С. 38–40.
2. Зганяйко Г. В. Рухливі ігри : навчально-методичний посібник / Г. В. Зганяйко, В. О. Пустовалов. – Черкаси. 2012. – 105 с.
3. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів : 5–9 класи / Автори Т. Круцевич, С. Дятленко, І. Турчик [та ін.]. – К., 2009. – 116 с.
4. Шаленко В. В. Формування рухових якостей та технічної підготовленості школярів протягом безперервної футбольної підготовки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. та спорту : спец. 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт» / Віктор Васильович Шаленко ; Харківська державна академія фізичної культури. – Харків, 2005. – 21 с.
5. Шамардин А. А. Комплексная функциональная подготовка юных футболистов : монография / Александр Александрович Шамардин. – Саратов : «Научная книга», 2008. – 238 с.
6. Stula A. Using copyright tests for control by specially trained goalkeepers different qualifications / A. Stula // Young Sport Science of Ukraine. – 2011. – Vol. 2. – Pp. 312–319.
7. Tranter P. The place of football in public health: an Australian perspective / P. Tranter, M. Lowes // Health & Place. – 2005. – № 11. – Pp. 379–391.
8. Usakovsky Y. O. Comparative analysis of motive activity with a ball and without in training of different playing lines of young footballers aged 11–15 years / Y. O. Usakovsky, N. I. Bova // Physical Education of Students. – 2013. – Vol. 1. – Pp. 74–77.
9. Wein H. Developing Youth Football Players / H. Wein. – Champaign, IL : Human Kinetics, 2007. – 253 p.
10. Yildiz S. M. Relationship between leader-member exchange and burnout in professional footballers / S. M. Yildiz // Journal of Sports Sciences. – 2011. – Vol. 29. – Pp. 1493–1502.

Цыганенко О.И., Першегуба Я.В., Склярова Н.А., Оксамытная Л.Ф.
Национальный университет физического воспитания и спорта Украины

ПРОБЛЕМА ПРИРОДООХРАННОГО ИНСПЕКТИРОВАНИЯ СПОРТИВНЫХ И ФИЗКУЛЬТУРНО - ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫХ КОМПЛЕКСОВ, СПОРТИВНЫХ ПАРКОВ. ПУТИ РЕШЕНИЯ

Мета роботи – провести системний аналіз наукової, науково – методичної інформації та інших джерел інформації з проблеми природоохоронного інспектування спортивних і фізкультурно – оздоровчих комплексів, спортивних парків. Основними завданнями дослідження є проведення аналізу вітчизняної та зарубіжної наукової та науково – методичної літератури та інших джерел інформації з проблеми природоохоронного інспектування спортивних і фізкультурно – оздоровчих комплексів, спортивних парків з визначенням на цій основі шляхів вирішення проблеми природоохоронного інспектування спортивних фізкультурно – оздоровчих комплексів, спортивних парків. Проведений аналіз наукової, науково – методичної літератури та інших джерел інформації показав, що існує проблема природоохоронного інспектування спортивних і фізкультурно – оздоровчих комплексів, спортивних парків. Визначені основні шляхи вирішення проблеми: додержання екологічного балансу, застосування міжнародних систем екологічного будівництва та «зелених» стандартів, використання видів та сортів рослин, які відповідають екологічним вимогам до «зелених» зон спортивних та фізкультурно – оздоровчих комплексів, спортивних парків. Зроблений висновок про необхідність підготовки інспекторів з природоохоронної діяльності в магістратурі за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт», спеціалізацією «Екологія фізичної культури і спорту», напрямком спеціалізації «Природоохоронне інспектування спортивних і фізкультурно – оздоровчих комплексів, спортивних парків».

Ключові слова: природоохоронне інспектування, спортивні і фізкультурно – оздоровчі комплекси.

Цыганенко О.И., Першегуба Я.В., Склярова Н.А., Оксамытная Л.Ф. Проблема природоохоронного инспектирования спортивных и физкультурно-оздоровительных комплексов, спортивных парков. Пути решения. *Цель работы – провести системный анализ научной, научно – методической литературы и других источников информации по проблеме природоохоронного инспектирования спортивных и физкультурно – оздоровительных комплексов, спортивных парков. Основными задачами исследования являются проведение анализа отечественной и зарубежной литературы и других источников информации по проблеме природоохоронного инспектирования спортивных и физкультурно – оздоровительных комплексов с определением на этой основе путей решения проблемы природоохоронного инспектирования спортивных и физкультурно – оздоровительных комплексов, спортивных парков. Проведенный анализ научной, научно – методической литературы и других источников информации показал, что существует проблема природоохоронного инспектирования спортивных и физкультурно – оздоровительных комплексов, спортивных парков. Определены основные*